

*С.Є. Борисова, д.е.н.,
О.В. Балашова, к.е.н.*

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ВІТЧИЗНЯНИХ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Регіональний економічний розвиток тісно пов'язаний із зміцненням конкурентних позицій регіону, підвищенням добробуту населення та економічної ефективності суб'єктів підприємництва, активізацією інвестиційної та інноваційної діяльності тощо. Інвестиції впливають на формування темпів економічного зростання та добробуту населення в цілому. Оскільки на внутрішньому ринку не вистачає капіталу через низький рівень накопичення, увага акцентується на іноземних інвестиціях. Як наслідок, виникає стрімке збільшення обсягу споживчого імпорту, який покривається за рахунок банківських позик на міжнародних ринках. Подальший розвиток такої тенденції може спровокувати збільшення відсоткових ставок за кордоном, цін на енергоносії або кризи неплатежів по кредитах, що призведе до застою економіки.

Вирішення проблем розроблення і реалізації регіональної політики в Україні, яка б забезпечувала підвищення рівня соціально-економічного розвитку регіонів, а також життя населення, є неможливим без активізації інвестиційної та інноваційної діяльності, що дозволяє здійснити прогресивні структурні зрушення в економіці, інноваційне оновлення її реального сектору, збільшити конкурентоспроможність та забезпечити соціально-економічний розвиток як окремих суб'єктів підприємництва, регіонів, так і держави загалом.

Як зазначає С. Богуславська, процеси економічного оновлення і розвитку господарських систем визначаються розмірами, структурою та якістю інвестиційних вкладень [14]. Стан й ефективність інвестиційної діяльності в країні залежить від відповідної державної та регіональної інвестиційної політики, результативність якої зумовлена, перш за все, наявністю чіткого механізму її реалізації. Реалії сьогодення призводять до необхідності активізації інвестиційної діяльності суб'єктів підприємництва задля підвищення рівня їх конкурентоспроможності, модернізації та вдосконалення їх

© С.С. Борисова,
О.В. Балашова, 2018

діяльності. Об'єктом інвестування може бути будь-який суб'єкт господарювання, який знаходиться та зареєстрований на визначеній території відповідного регіону, має перспективи щодо економічного розвитку (зростання) шляхом розширення обсягів або сфери діяльності за рахунок інвестованих у нього коштів. Для об'єкта інвестування найважливішими складовими інвестиційного потенціалу на регіональному рівні можна вважати сукупність чистих прибутків підприємств, організацій та установ регіону; доходів громадян, які проживають на території регіону; державних коштів, виділених як інвестиційні на забезпечення економічного розвитку регіону тощо.

Проблематиці інвестиційної привабливості національної економіки присвячено праці провідних вітчизняних науковців: О. Амоші [15], В. Андрущенко, В. Корнєєва, О. Мозгового, А. Мороза, А. Пересади, А. Філіпенка, а також зарубіжних: Ч. Вульфена, Дж. Гелбрейта, Р. Мертона, П. Роуза.

Метою статті є дослідження інвестиційних умов вкладення капіталу в розвиток вітчизняних суб'єктів підприємництва в умовах фінансової глобалізації.

Посилення ролі регіонів і суб'єктів підприємництва в соціально-економічному житті країни – один із фундаментальних принципів функціонування країн Європейського Союзу. Україна, взявши курс на послідовну євроінтеграцію, повинна розробити і реалізувати систему заходів, яка б привела її регіональну інвестиційну політику у відповідність до вимог ЄС. Вирішення проблем розроблення і реалізації регіональної політики в Україні, яка б забезпечувала підвищення рівня соціально-економічного розвитку регіонів, а також життя населення, неможливе без активізації інвестиційної та інноваційної діяльності, що дозволяє здійснити прогресивні структурні зрушення в економіці, інноваційне оновлення її реального сектору, збільшити конкурентоспроможність і забезпечити соціально-економічний розвиток як окремих регіонів, так і держави загалом.

Узагальнення вітчизняного та зарубіжного досвіду у сфері інвестиційної діяльності дозволяє виділити достатньо широкий спектр організаційно-економічних заходів, які можна реалізувати на різних рівнях управління з метою активізації інвестиційних процесів. Однак упровадження цих заходів потребує значних коштів, що в нинішніх умовах є досить проблематичним. Тому основне завдання полягає у виборі найпридатніших та найефективніших інструментів стимулювання інвестиційної діяльності з боку держави.

Результати такого вибору залежать від поставленої мети, наявних виробничо-фінансових ресурсів та базового інноваційного потенціалу країни, регіонів і окремих підприємств.

Виділяють два напрями зростання інвестицій:

мобілізація ресурсів державою та збільшення державних капітальних вкладень, що в Україні сьогодні практично неможливо (можливості державних інвестицій є вкрай обмеженими, до того ж їх ефективність є низькою, так що вони повною мірою не вирішать проблеми);

залучення у великих масштабах приватних інвестицій – більш прийнятний принцип для ринкової економіки. Тому залишаються приватні інвестиції, вітчизняні й іноземні [14].

Конкурентоспроможність окремого регіону чи суб'єкта підприємництва, його інвестиційна привабливість, процеси економічного оновлення і зростання визначаються обсягами та структурою інвестицій, якістю і швидкістю їх здійснення. Крім того, важливим є те, що без інвестиційних накопичень та відповідних матеріальних ресурсів у процесі підвищення конкурентоспроможності окремого регіону взагалі ніяких позитивних зрушень не відбувається. Без інвестицій неможливе сучасне створення капіталу, забезпечення конкурентоспроможності товаровиробників на зовнішніх і внутрішніх ринках. Процеси структурного та якісного оновлення світового товаровиробництва та ринкової інфраструктури відбуваються виключно шляхом і за рахунок інвестування. Чим інтенсивніше воно здійснюється, тим швидше відбувається відтворювальний процес, тим активніше тривають ефективні ринкові перетворення.

Іноземні інвестиції стають одним із вирішальних чинників всієї економічної політики багатьох держав. Іноземне інвестування відбувається за наявності двох головних чинників: спонукальних мотивів і регулювання. Кожен процес вкладення коштів здійснюється і розвивається у специфічних внутрішніх і зовнішніх соціально-економічних і політичних умовах. Комплексність дії найважливіших мотивів сучасного іноземного інвестування потребує застосування багатофакторного підходу до його дослідження. Це обумовлено тим, що, по-перше, на динаміку надходження зовнішніх коштів одночасно впливають кілька основних факторів: політичний, економічний (валютний, інфляційний, вартісний, кон'юнктурний), соціальний, технологічний та ін. По-друге, ефект різних факторів проявляється не ізольовано, а у взаємодії.

За оцінками Конференції ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), Україна посідає 18 місце в рейтингу найбільш приваба-

ливих іноземних інвесторів країн. Структура інвестицій в основний капітал в Україні в 2016 р.: промисловість – 35,8%, операції з нерухомістю – 19,2; транспорт і зв'язок – 16,2, торгівля – 9,3, сільське господарство – 5,8, будівництво – 5, послуги – 2,3 та інше – 6,4% [2]. Існуючий рівень інвестицій не здатен компенсувати вибуття основних фондів, тобто в цілому по всіх галузях економіки модернізація основних фондів не встигає за їх старінням. У результаті складається парадоксальна ситуація: рівень добробуту населення в цілому знижується, незважаючи на зростання всіх макроекономічних показників.

Упродовж 2017 р. урядом здійснювалися послідовні кроки в напрямі забезпечення стабілізації в економіці, збалансування бюджету, підвищення рівня життя всіх верств населення. Зокрема, здійснювалися заходи щодо лібералізації валютного ринку, поліпшення інвестиційного іміджу країни, сприяння інноваційному розвитку економіки, прийняття нормативно-правових актів, спрямованих на імплементацію національного законодавства до норм СОТ, поліпшення відносин із партнерами по зовнішньоекономічній діяльності, підвищення рівня соціальних стандартів.

Зростання ВВП України в січні-вересні 2018 р. склало 3,8% до аналогічного періоду 2017 р. Світовий банк на початку жовтня погіршив прогноз цього показника на 2018 р. з 3,5 до 3,3%, на 2019 р. – з 4 до 3,5%. Через тиждень Міжнародний валютний фонд поліпшив прогноз зростання ВВП України до кінця 2018 р. з 3,2 до 3,5%. Водночас прогноз на 2019 р. погіршено з 3,3 до 2,7% і на 2020 р. – з 4 до 3,4%.

Згідно з консенсус-прогнозом, складеним Міністерством економічного розвитку і торгівлі (МЕРТ) у вересні, зростання ВВП України в 2018 р. оцінюється на рівні 3,1%, у 2019 р. – 3%. Проект закону «Про Державний бюджет України на 2019 рік» побудований на прогнозі зростання економіки в наступному році на 3%. НБУ прогнозує зростання ВВП у 2018 р. на рівні 3,4%, у 2019 – 2,5 і 2020 р. – 2,9%.

Зростання ВВП відбулося за рахунок дії таких позитивних чинників:

активізація інвестиційної діяльності. Зростання обсягів інвестицій в основний капітал за перше півріччя поточного року становило 32,2%. В умовах чергового підвищення ціни на природний газ дії підприємств були спрямовані на модернізацію виробництва (оновлення основних фондів і введення енергозберігаючих техно-

логій), що, зокрема, привело до зростання попиту на машини і високотехнологічне устаткування та, як наслідок, до збільшення обсягів виробництва у машинобудуванні;

розширення споживчого попиту на внутрішньому ринку на товари і послуги, що зумовлено зростанням реального наявного доходу населення, а також збільшенням обсягів кредитів, наданих комерційними банками фізичним особам;

сприятлива кон'юнктура світового ринку і зростання цін на металургійну продукцію, а також підвищення внутрішнього попиту через потребу в модернізації виробництва, що стимулювало збільшення виробництва у переробній промисловості;

підвищення активності підприємницької діяльності, що разом із зростанням доходів населення привело до збільшення потреби у виробничих і торговельних приміщеннях, а також житлі, та зумовило розвиток будівництва.

Інвестиційний бум на початку 2017 р. став одним з основних факторів, що визначив високу динаміку реального зростання ВВП (7,3% у січні-жовтні 2017 р.; 7,3% у січні-вересні 2017 р.). Обсяги валового нагромадження основного капіталу за 9 місяців 2017 р. реально збільшилися порівняно з аналогічним періодом 2016 р. на 20-23%, а обсяги його основної складової (близько 80%) – інвестицій в основний капітал – перевищили минулорічні показники за даними Держкомстату на 28,5%.

Серед основних факторів зростання інвестицій слід відзначити такі.

По-перше, за останні роки під впливом швидкої (агресивної) трансформації зовнішнього середовища змінилася мотивація ведення бізнесу в Україні. Якщо раніше стратегічної потреби у власників інвестувати прибутки у модернізацію виробництва не існувало (рівень конкурентної боротьби був низьким, а конкурентоспроможність товарів підтримувалася, у тому числі за рахунок заниженої вартості енергоносіїв), то сьогодні формування жорсткої конкуренції на зовнішньому та внутрішньому ринках, активізація процесів злиття та поглинання, постійне підвищення вартості газу «змусили» вітчизняних виробників інвестувати кошти (як власні, так і залучені) в оновлення морально та фізично застарілого обладнання.

По-друге, стійкість економіки до сировинних шоків, яку продемонструвала країна у 2016 р., довела зовнішнім інвесторам, що Україна є привабливим об'єктом для вкладення коштів і її активи є суттєво недооціненими.

Як результат, сьогодні Україна поступово перетворюється з країни нетто-експортера капіталу на країну нетто-імпортера, залучаючи необхідні для інвестицій ресурси на міжнародному ринку капіталів (рис. 1).

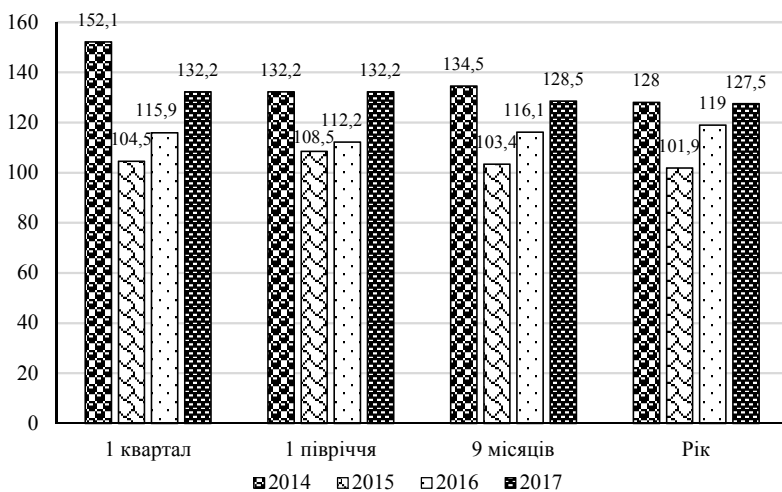

Рис. 1. Зростання інвестицій в основний капітал, % до відповідного періоду попереднього року [13]

У структурі джерел фінансування інвестицій в основний капітал за 9 місяців 2017 р. відбулися певні зміни. Порівняно з відповідним періодом попереднього року збільшилася (на 1,5 в.п. – до 89,3%) частка капітальних вкладень, профінансованих за рахунок коштів приватного сектору при одночасному зменшенні частки бюджетного фінансування (на 1,2 в.п. – до 7,7%) та частки коштів іноземних інвесторів (на 0,3 в.п. – до 3% від загального обсягу інвестицій в основний капітал).

В Україні тільки 6 областей-донорів (Донецька, Луганська, Дніпропетровська, Запорізька, Харківська й Київська), які традиційно є найбільш привабливими для інвесторів (рис. 2).

У межах українського інвестиційного форуму розвитку регіонів Building City необхідно вжити заходів, що сприятимуть залученню коштів в інші області, стимулювати іноземних інвесторів до реалізації великих проектів і перетворити всі області України на прибуткові. Ключовим питанням залучення інвестицій у регіони є гарантія прав інвесторів.

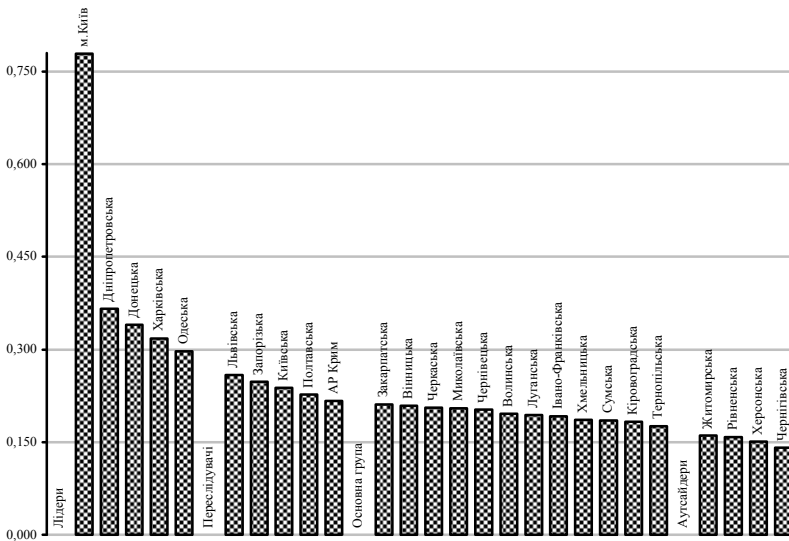

Рис. 2. Інвестиційний рейтинг регіонів України [13]

Необхідно розвивати тенденцію створення регіональних центрів інноваційного розвитку – наразі їх 11:

Дніпровський регіональний центр інноваційного розвитку (Дніпропетровська і Запорізька області);

Західний регіональний центр інноваційного розвитку (Львівська і Тернопільська області);

Карпатський регіональний центр інноваційного розвитку (Закарпатська й Івано-Франківська області);

Київський центр інноваційного розвитку (м. Київ);

Одеський регіональний центр інноваційного розвитку (Одеська область);

Південно-західний регіональний центр інноваційного розвитку (Вінницька, Чернівецька, Хмельницька області);

Північний регіональний центр інноваційного розвитку (Житомирська, Київська, Чернігівська, Черкаська області, за виключенням м. Києва);

Північно-західний регіональний центр інноваційного розвитку (Волинська та Рівненська області);

Північно-східний регіональний центр інноваційного розвитку (Сумська, Полтавська, Харківська області);

Східний регіональний центр інноваційного розвитку (Донецька та Луганська області);

Чорноморський регіональний центр інноваційного розвитку (Кіровоградська, Миколаївська, Херсонська області) [10].

Їх основна мета – допомагати підприємцям на місцях налагоджувати відносини з місцевими адміністраціями, вирішувати питання одержання дозволів, виділення землі, інфраструктурної підготовки тих або інших проектів.

Триває посилення ролі банківської системи у фінансуванні реального сектору економіки. Частка кредитів банків та інших позик у структурі капітальних вкладень збільшилася на 0,3 в.п. (до 14,8%). Забезпечити потребу реального сектору економіки необхідними кредитними ресурсами комерційним банкам вдалося за рахунок зростання депозитів населення, які в попередні роки були основним джерелом поповнення банківських пасивів, а також за рахунок збільшення позик на зовнішніх ринках. При збільшенні (на 70,5% порівняно з 9 місяцями 2016 р.) чистого приросту прямих іноземних інвестицій частка коштів в інвестиціях в основний капітал іноземних інвесторів зменшилася на 0,3 в.п. (до 3%). Тобто знизився рівень капіталізації прямих іноземних інвестицій: за 9 місяців 2017 р. лише близько 10,1% (проти 17% за 9 місяців 2006 р.) було здійснено у вигляді обладнання або коштів, які були інвестовані в оборотні та необоротні матеріальні та нематеріальні активи.

За результатами 9 місяців 2017 р. приріст сукупного обсягу іноземного капіталу в економіку країни, з урахуванням його переоцінки, втрат, курсової різниці тощо, склав 5238,8 млн дол., що на 70,5% більше приросту за відповідний період попереднього року. Станом на 01.10.2017 р. загальний обсяг прямих іноземних інвестицій становить 576,2 дол. на одну особу (13-18% від рівня країн Центральної Східної Європи).

Щоб ретельно дослідити інвестиційну діяльність в Україні та регіонах, ефективно управляти нею, необхідно постійно відстежувати рівень інвестиційного клімату в країні. Для розробки ефективної комплексної системи управління інвестиційними процесами на регіональному рівні необхідне чітке розмежування основних понять і категорій та розуміння характеру взаємозв'язків між ними.

Під рівнем економічного розвитку регіону розуміють систему взаємопов'язаних показників або узагальнюючий показник, які відображають характер змін валового регіонального продукту, економічної активності й ефективності діяльності суб'єктів господарювання, змін у сфері державних фінансів, реального сектору еконо-

міки, інвестиційній та зовнішньоекономічній діяльності регіону. Забезпечення сталого розвитку регіону можливе за рахунок активізації внутрішніх джерел економічних і фінансових ресурсів регіону; створення органами державної влади умов, що сприяють переходу регіональної економіки в режим фінансової стійкості та самозабезпечення.

Використання внутрішніх джерел ресурсів регіону задля забезпечення економічного розвитку є необхідним і доцільним, однак ресурсний потенціал регіонів України дуже різниться, а мета регіональної політики – вирівнювання соціально-економічного стану на мезорівні. Таким чином, необхідне використання зовнішніх джерел фінансування процесів економічного зростання регіонів. Будь-який інвестор, внутрішній чи зовнішній, вкладаючи свої кошти, планує повернути їх якомога швидше та отримати максимально можливий прибуток. Отже, для нього найбільш привабливими для здійснення інвестування будуть найбільш економічно розвинені регіони країни. У той час метою як метою державної регіональної політики є відновлення та прискорення економічних процесів у депресивних, слабо розвинених регіонах.

Для того щоб привабити потенційного інвестора до таких регіонів, необхідно вивчити їх економічний потенціал, виділити перспективні для вкладень галузі господарської діяльності, у яких створити сприятливі умови для здійснення інвестицій, тобто підвищити їх інвестиційну привабливість.

Сьогодні Україна стає більш привабливою для іноземних інвесторів, оскільки рівень віддачі від інвестицій є достатньо високим. У деяких галузях економіки рівень прибутку від інвестицій значно перевищує рівень прибутку у відповідних галузях країн Західної Європи. Через це активізуються процеси на ринку злиття та поглинання (M&A). Предметом підвищеної зацікавленості іноземних стратегічних інвесторів є підприємства, які здійснюють фінансову діяльність, насамперед банки. За I півріччя 2017 р. обсяг угод злиття та поглинання в Україні перевищив 6 млрд дол. Лідером залишився фінансовий сектор (укладення угод на суму понад 4 млрд дол.), на другому місці – харчова промисловість, на третьому – видобуток корисних копалин.

Значний приріст іноземного капіталу спостерігався в таких видах економічної діяльності, як торгівля, операції з нерухомістю, здавання під найм та послуги юридичним особам, а також на підприємствах переробної (металургія та обробка металу, харчова промисловість і переробка сільськогосподарських продуктів, машино-

будування, хімічна та нафтохімічна промисловість) та добувної промисловості. Однак зберігається тенденція, коли іноземні інвестори в основному вкладають кошти в галузі зі швидким обігом капіталу або у невиробничий сектор, зокрема придбання нерухомості.

Інвестиційна привабливість регіону залежить від багатьох факторів, серед яких: загальнодержавні (рівень інвестиційної привабливості країни, стабільність нормативно-правової бази щодо інвестиційної діяльності, система оподаткування тощо); регіональні (рівень соціально-економічного розвитку регіону, його геополітичне становище, трудовий і ресурсний потенціал, наявність спеціальних (вільних) утворень у регіоні, розвиненої транспортної мережі та мережі фінансово-кредитних установ); галузеві (рівень розвитку інфраструктури відповідної галузі, прибутковість підприємств галузі, перспективи розвитку); мікроекономічні (ефективність діяльності конкретного суб'єкта господарювання, у діяльність якого планується вкладення коштів, рівень його інвестиційного потенціалу, фондоозброєність, конкурентоспроможність продукції (робіт, послуг), готовність керівництва до інноваційних кроків тощо). Інвестиційна привабливість визначає рівень інвестиційної активності, тобто реальних обсягів інвестицій у розвиток регіону.

Висновки. Важливим аспектом підвищення інвестиційної привабливості України в умовах фінансової глобалізації є забезпечення доступу до капіталу – це дозволяє конкурувати на міжнародних ринках і продовжувати інвестувати в розвиток власного бізнесу. Особливо важливою є можливість інвестування, коли йдеться про модернізацію гірничо-металургійних й енергетичних підприємств. З моменту початку кризи абсолютна більшість українських компаній зіткнулася з двома основними проблемами при залученні іноземних інвестицій: міжнародні інвестори вкрай неохоче стали давати кошти та обслуговування таких позик стало дуже дорогим. Вести бізнес в Україні складно навіть українським компаніям, яким добре знайома система, культура, правила і практики. Це означає, що Україна якомога швидше повинна перейти на європейські норми регулювання бізнесу і замінити застарілі «радянські» стандарти, а також провести реформу інститутів, які контролюють цей процес [12].

Серед пріоритетних напрямів підвищення рівня інвестиційної привабливості та економічного розвитку регіонів України визначено: удосконалення нормативно-правової бази щодо інвестиційної діяльності в Україні; визначення слаборозвинених, але пріоритетних для інвестування галузей народного господарства в депресив-

них, слаборозвинених регіонах та формування сприятливого інвестиційного клімату для вкладення коштів саме в ці галузі з метою стабілізації рівня їх розвитку; формування доступної для потенційних інвесторів бази даних щодо інвестиційного потенціалу підприємств, галузей економіки, регіонів країни; зважене використання засобів стимулювання інноваційно-інвестиційної активності на регіональному рівні. Виявлення та використання внутрішнього ресурсного і трудового потенціалу окремих регіонів країни у процесі підвищення темпів економічного зростання є першочерговим завданням органів місцевої влади в умовах критичної нестачі фінансових ресурсів [11].

Таким чином, поліпшення інвестиційного клімату та формування умов для залучення інвестицій в економіку країни у міжнародному фінансовому середовищі залишається одним із пріоритетів діяльності уряду. Для запобігання та вирішення конфліктів між інвесторами й органами виконавчої влади утворено Комісію зі сприяння досудовому врегулюванню спорів між інвесторами та органами виконавчої влади, як постійно діючий консультативно-дорадчий орган при Кабінеті Міністрів України (розпорядження КМУ від 16.01.2017 р. № 19). З метою забезпечення формування стратегії та механізмів взаємодії органів виконавчої влади з представниками іноземного та вітчизняного бізнесу, налагодження конструктивного діалогу у напрямі «влада – інвестор» утворено Раду інвесторів при Кабінеті Міністрів України (постанова КМУ від 24.01.2001 р. № 37).

Література

1. Бицька Н. Банківський капітал в економіці України. *Вісник НБУ*. 2016, січень. С. 48-51.
2. Основні показники діяльності банків України на 1 липня 2017 г. *Вісник НБУ*. 2017, березень. С. 70
3. Шевченко О.О. Адаптація національної господарської системи до процесів глобалізації. *Економічний вісник Донбасу*. 2016. № 3 (45). С. 94-98.
4. Горленко І.О. Основні напрями формування економічного простору України. *Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право)*. 2013. № 3 (62). С. 3-14.
5. Петкова Л.О. Інтеграція України до світового фінансового простору в міжнародних співставленнях та макроекономічній динаміці. *FINANCIAL SPACE*. 2013. №1 (9). С. 15-22.

6. Навроцька Н.А. *Глобалізація інвестиційного процесу*: монографія. Дніпропетровськ: Ліра, 2014. 350 с.

7. Тютюнникова С.В., Демченко Н.В. *Суспільне відтворення і глобалізація: еколого-економічні аспекти*: монографія. Харків: Друкарня МАДРИД, 2014. 199 с.

8. Сльозко О.О. Трансформація ризикових економік в посткризовий період. *Глобальні фінансові ризики в умовах трансформації світової фінансової системи*: матер. міжнар. наук.-теорет. конф. Київ: Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 2013. С. 3-5.

9. Чечетов М. Інноваційна складова ринкової трансформації в Україні. *Економіка України*. 2014. № 11. С. 4-10.

10. *Інтернет газета «Економіка»*. URL: <http://economica.com.ua/finance/news.html/>

11. Свідрак О.В., Борисова С.Є. Інвестиційна привабливість як основа забезпечення економічного зростання в регіоні. *Вісник Донбаської державної машинобудівної академії*: зб. наук. праць. Краматорськ: ДДМА, 2011. №3(24). С. 229-233.

12. Борисова С.Є. Приоритети формування інвестиційного клімату України в контексті глобальних ринкових трансформацій. *Проблеми розвитку внешнеекономічних зв'язей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект*: сб. науч. трудов. Донецк: ДонНУ, 2012. Т. 2. С. 54-56.

13. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

14. Богуславська С. І. Інвестиційна діяльність на сучасному етапі розвитку економіки регіону. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2013. № 1 (56). С. 161-168.

15. Амоша А.И., Дубнина М.В., Кацура С.Н., Ляшенко В.И., Марченко В.Н. Регионы Украины: оценка конкурентоспособности. *Економист*. 2005. № 12. С. 62-74.

Надійшла до редакції 20.11.2018 р.